

FORORD

Fra grammatik- til systemtilegnelse

Der er fag hvor formen og detaljen er afgørende. I matematikken tæller hvert eneste komma, i programmering og andet arbejde med edb kan en lille fejl have katastrofale virkninger. Ingen stiller for alvor spørgsmålstegn ved denne gennemførte systematik. I grammatik er der også tale om en systematik, men grammatik har haft en vanskelig tilværelse i undervisningen og i offentligheden. Det har været småt med en positiv anerkendelse af grammatikken.

Dette hænger sammen med sprogfagernes dobbelte karakter af at være både færdighedsfag og indholdsfag. Der har traditionelt været en dyb splittelse mellem arbejdet med grammatik, glosser og stil (den "kedelige" ende af faget) og arbejdet med de skønlitterære tekster (den "spændende" ende af faget). De gensidige fordomme - grammatik er det rene terperi, litteraturlæsning er det rene føleri - har været, og er, store.

Der har været en vis kerne af sandhed i fordommene. Hvad angår grammatikundervisningen, har den været handicappet af et grammatiksyn overleveret gennem en århundredlang tradition, der så grammatikken som et i sig selv hvilende system uden relation til spro-

gets indholdsside. Dette grammatiksyn har medvirket til at undervisningspraksis undertiden har taget sig perspektivløs ud.

Men ligesom indholdssiden har skiftet ansigt i de sidste 20 år henimod en bredere forståelse af kultur, litteratur og samfund, har også færdighedssiden ændret sig radikalt. Der er nu en større fokusering på sprogets funktioner: Hvad er det for menneskelige og samfundsmæssige behov sproget opfylder? Hvilke sproghandlinger udfører vi i hvilke situationer og til hvilke formål? Der er samtidig en større fokusering på sprogets indhold: Hvad er det for forestilinger der vækkes når vi bruger sproget, bl.a. ordforråd og bøjningsendelser? Hvordan påvirker sproget vores erkendelse og verdensopfattelse? Og der er også en større fokusering på sprogtilegnens dynamik: Hvordan tilegner børn og voksne sig den sproglige kommunikative kompetence?

Mange numre af Sprogforum har rettet blikket mod denne ændring, bl.a. numrene om ordforråd (nr. 4) og om kommunikativ kompetence (nr. 6). Nu er turen kommet til grammatikken, som især i de sidste 10 år er blevet nydefineret inden for sprogvidenskaben under betegnelsen „funktionel gramma-

tik", hvilket indebærer at grammatik betragtes som et system af kategorier som hver har et brugspotentiale, dvs. en række muligheder for at vække bestemte forestillinger hos sprogbrugerne af indholdsmæssig art: handlinger, processer, tilstande, mængder, holdninger, tids- og stedsbestemmelser osv.

Vi starter med en artikel af **Karen Lund** om at tilegnelse af grammatikken eller systemet må ses som styret af sprogets semantiske og pragmatiske funktion. Dernæst diskuterer **Peter Harder** hvad begreberne funktion og funktionel betyder i forbindelse med grammatik, i lyset af sin nylige disputats om funktionel semantik. **Leni Dam** præsenterer nogle erfaringer med grammatikundervisning i en klasse med elevautonomi, og **Gisela Håkansson** viser hvordan vanskeligheder med grammatiktilegnelse kan hænge sammen med lærens sprog i klassen og med eksemplerne i undervisningsmaterialerne. **Ruth Flensted** viser derpå et eksempel fra grammatikundervisningen i erhvervsuddannelserne med fokus på produktion.

Dernæst fortæller **Pernille Frederiksen** og **Stine Knudsen** om hvordan man kan fokusere på grammatik emner i forbindelse med procesorienteret skriveundervisning (i dansk som andetsprog) og **Kirsten Haastrup** gør rede for tankerne bag læseplanerne for fremmedsprogene i folkeskolen med henblik på grammatikkens rolle som støtte for forståelse og produktion.

Jeremy Watts giver eksempler på hvordan lærebogsforfattere har prøvet at ændre grammatikkens rolle i takt med udviklingen i den kommunikative tilgang, men rejser også spørgsmålet om hvor meget undervisningspraksis egentlig har ændret sig. **Jette Bostrøm** og **Janice Lahey** giver et eksempel på grammatikundervisning i erhvervsuddannelserne med fokus på reception. Og **Henrik Lærkes** gør rede for hvordan man ved hjælp af en omskrivningsmetode kan lette tilegnelsen af et grammatisk område der normalt er vanskeligt tilgængeligt for danskere: aspekt i russisk.

Sonja Friedrichsen fremhæver at man i dansk som andetsprog med fordel kan arbejde i forhold til modersmålenes grammatik, i den udstrækning man kender dem. **Ulla Pia Ohrt** refererer forskellige måder at arbejde med grammatik på fra et internationalt seminar.

Johannes Wagner har skrevet et læserbrev til os der indeholder en reaktion på Henning Nølkes artikel om grammatik i Sprogforum nr. 6.

I den sprogpoltiske kronik trækker **Anne Holmen** nogle linjer op ang. hvilken pædagogik der er behov for i forhold til tosprogede børn i førskolealderen. Hun skelner mellem et sprogsynspunkt og et helhedssynspunkt, og argumenterer for det sidste.

Redaktionen